

Strategi för en konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har vid sammanträde den 24 april 2008 (prot. 2007/08:33 § 5) beslutat att bereda utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över kommissionens meddelande En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU (KOM(2007) 764 slutlig).

Utrikesutskottet väljer i det följande att yttra sig över meddelandet utifrån de aspekter som har direkt anknytning till utskottets beredningsområde.

Ärendet och dess beredning

I mars 2003 lade kommissionen fram meddelandet Europeiskt försvar – industri- och marknadsfrågor. På väg mot en EU-politik för försvarsutrustning (KOM(2003) 113 slutlig). I meddelandet föreslogs en rad åtgärder, bl.a. en harmonisering av reglerna om upphandling av försvarsutrustning.

I september 2004 presenterade kommissionen en grönbok om försvarsupphandling (KOM(2004) 608 slutlig). Genom grönboken avsåg kommissionen att bidra till en stegvis uppbyggnad av en europeisk marknad för försvarsmateriel. Kommissionen föreslog bl.a. att EU:s rättsliga ramverk skulle kompletteras med ett nytt instrument för försvarsupphandlingar. Se faktapromemoria 2004/05:FPM17.

I december 2006 beslutade kommissionen ett tolkningsmeddelande om tillämpningen av artikel 296 i fördraget på området för försvarsupphandlingar (KOM(2006) 779 slutlig).

Den 5 december 2007 beslutade kommissionen om ett försvarspaket som består av ett meddelande i form av den strategi som behandlas i detta pm samt två förslag till direktiv. Det ena direktivet behandlar offentlig upphandling inom försvars- och säkerhetsområdet och har redovisats i 2007/08:FPM70. Det andra direktivet behandlar överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen och har redovisats i 2007/08:FPM71.

De två direktivförslagen behandlas i två olika rådsarbetsgrupper (rådsarbetsgruppen för offentlig upphandling och rådsarbetsgruppen för inre marknadsfrågor). Kommissionens meddelande har hittills hanterats i rådsarbetsgruppen för konkurrens och tillväxt och behandlades som en av flera frågor vid konkurrenskraftsrådet den 29–30 maj 2008.

I december 2007 lade kommissionen fram meddelandet En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU /KOM(2007) 764 slutlig). I meddelandet redogör kommissionen för de villkor som präglar den europeiska försvarsindustrin. Vidare presenteras ett antal politiska åtgärder avsedda att förbättra den övergripande samordningen inom EU vad gäller försvarsindustrin, stärka den inre marknaden för försvarsmateriel och bistå vid de anpassningar och moderniseringar som behövs i EU.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar inledningsvis att kommissionen i sitt meddelande redogör för ett antal faktorer som enligt kommissionen bidrar till att den europeiska försvarsindustrin inte utvecklas på ett önskvärt sätt.

Länder med försvarsindustriell förmåga tenderar t.ex. i mycket stor utsträckning att styra investeringar för utveckling och upphandling till inhemsk industri; medlemsstaterna utnyttjar möjligheterna till undantag från normala upphandlingsregler genom artikel 296 i fördraget alltför intensivt; nationella regler för transferering av krigsmateriel och försvarsmateriel leder till oönskad byråkrati och ökade kostnader som försvårar för mindre företag att konkurrera på lika villkor; nationell lagstiftning om kontroll över strategiska försvarstillgångar tar inte hänsyn till den europeiska dimensionen m.m. Dessa faktorer sammantaget bidrar till en fragmenterad europeisk försvarsmarknad.

Kommissionen presenterar vidare i sitt meddelande ett antal politiska åtgärder för att dels förbättra den inre marknaden för försvarsmateriel, dels förbättra den övergripande samordningen vad gäller efterfrågan och investeringar i försvarsindustri. Dessa åtgärder omfattar ett direktiv om överföringar av försvarsmateriel, ett direktiv om försvarsupphandlingar samt insatser för att främja ett permanent idéutbyte om försvarsplaneringar och försvarsinvesteringar, samordna forsknings- och nätverksresurser och stärka de små och medelstora företagens ställning m.m.

Utskottet delar kommissionens beskrivning av läget i den europeiska marknaden för försvarsmateriel och välkomnar politiska åtgärder som syftar till att få en väl fungerande marknad för sådan materiel inom EU.

Utskottet anser, liksom regeringen, att EU-länderna gemensamt måste verka för en effektivisering av denna marknad. För att en konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri ska utvecklas och bibehållas är det av central betydelse att åtgärder vidtas för att skapa likartade marknadsvillkor och en sund konkurrens inom området.

Utskottet delar även regeringens mening att såväl den svenska staten som köpare av försvarsmateriel och den kvalificerade i Sverige verksamma försvarsindustrin har mycket att vinna på en öppnare och effektivare marknadsstruktur inom EU.

Utskottet vill i sammanhanget betona att arbetet med en effektivisering av marknaden för försvarsmateriel inom EU bör åtföljas av ett motsvarande arbete för att, utöver etiska regler, åstadkomma gemensamma regler inom unionen för exportkontroll och för fri rörlighet.

Utskottet anser att arbetet med att utveckla och förbättra den europeiska försvarsmaterielmarknaden, liksom eventuella ansträngningar att upprätta en gemensam exportkontroll för EU, bör ske parallellt med bibehållna möjligheter att upprätthålla och utveckla relationer med tredjeland, framför allt

med USA, som Sverige sedan länge samarbetat med. En gemensam strikt exportkontroll förutsätter att dagens politiska överenskommelser på området kompletteras med legalt bindande exportregler.

Stockholm den 21 oktober 2008

På utrikesutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kerstin Lundgren (c), Birgitta Ohlsson (fp), Walburga Habsburg Douglas (m), Alf Svensson (kd), Christian Holm (m), Hans Linde (v), Carin Runeson (s), Holger Gustafsson (kd), Bodil Ceballos (mp), Olle Thorell (s), Kent Olsson (m), Ameer Sachet (s), Sinikka Bohlin (s) och Curt Linderöth (m).

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (v, mp)

Hans Linde (v) och Bodil Ceballos (mp) anför:

Vi ser kommissionens meddelande En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU som ännu ett steg mot ett gemensamt militärt samarbete inom EU, med målet att bygga upp ett gemensamt försvar. Det är en utveckling vi i grunden motsätter oss. Vi värnar en oberoende och militärt alliansfri utrikespolitik, och därför anser vi att Sverige ska avbryta allt samarbete som bidrar till vidare militarisering av EU.

Med den nya strategin kommer ännu större fokus att läggas vid lösningar som gynnar marknadskrafter och ekonomiska aktörer. I kommissionens egna skrivningar står det att strategin kan leda till att medlemsstaterna ökar försäljningen på den externa marknaden och ökar lönsamheten. Kommissionen lyfter även fram ett ökat samarbete avseende upphandling av krigsmateriel, vilket torde försvåra möjligheterna att skärpa den svenska regleringen av krigsmaterielimporten, något som vi vid en rad tillfällen efterfrågat.

Den svenska regeringen förhåller sig positiv till kommissionens meddelande och lyfter även upp vikten av ett ökat samarbete med USA. Vi menar att det är olyckligt att mål om ökad försäljning av vapen hamnar i första rummet och att värnandet av folkrätten, demokrati och de mänskliga rättigheterna inte med ett ord nämns i kommissionens meddelande. Vi menar att andra värden såsom fred, demokrati och mänskliga rättigheter ska ha en överordnad position.